

HER ESER BİR DEĞER: HALK OZANIMIZ ÂŞIK VEYSEL'İN ESERLERİNİN DEĞERLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**Each Work A Value: Examining the Works of Our Folk Bard Âşık Veysel in The Context of Values****Cemal AKÜZÜM *****Meltem MACİT ******Leyla AKÜZÜM *******Melahat MACİT ********ÖZ**

Bu araştırmada değerlerin aktarılmasında ve öğretilmesinde aracılık vazifesi gören büyük halk ozanımız Âşık Veysel'in türkülerini değerler bağlamında okumak, değerleri müzik etkisinde öğrenmek, hissetmek ve yaşamının yanı sıra türkülerimize ve geleneksel değerlerimize sahip çıkmak, çocuklarımızda ve toplumda değerlerin gelişmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirmeye yönelik olarak çalışma, doküman analizi ile desenlemiştir. Çalışmanın verileri, kaynak (doküman) taraması yoluyla toplanmıştır. Araştırmaya konu olan veriler; Âşık Veysel'in Kara Toprak, Dostlar Beni Hatırlasın, Güzelliğin On Par'etmez, Uzun ince Bir Yoldayım, Sazıma, Çiğdem Der ki Ben Alayım, Beni Hor Görme türküleri üzerinden sağlanmıştır. Elde edilen verilerden anlam çıkarmak, projenin amacına ilişkin ilgili kavram, tema ve ilişkileri belirleyebilmek için verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Araştırma bulguları, Türk halk müziğinin değerli ismi Âşık Veysel'in türkülerinde birçok değere değindiği görülmekle beraber türkülerinde benzer değerlerin tekrar ettiğini de ortaya koymaktadır. Öne çıkan değerlerin; adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, samimiyet, güven, umut, bağlılık, paylaşım, birlik ve beraberlik olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Değerler, Değerler eğitimi, Türküler, Müzik, Âşık Veysel, Bilim ve Sanat Merkezi

ABSTRACT

The aim of this research is to read the songs of our great folk poet Âşık Veysel in the context of values, which serve as a means of conveying and teaching values, to learn, feel, and live values through the influence of music, and to uphold our songs and traditional values. It also aims to contribute to the development of values in children and society. The study has been structured through document analysis. The data for the study were collected through source (document) scanning. The data related to the research were obtained through the songs of Âşık Veysel, namely "Kara Toprak, Dostlar Beni Hatırlasın, Güzelliğin On Par'etmez, Uzun ince Bir Yoldayım, Sazıma, Çiğdem Der ki Ben Alayım, Beni Hor Görme" Descriptive analysis technique was used to extract meaning from the obtained data, to identify relevant concepts, themes, and relationships related to the purpose of the project. The research findings indicate that Âşık Veysel, a valuable figure in Turkish folk music, addresses many values in his songs and that similar values are repeated in his songs. The prominent values include justice, friendship, honesty, patience, respect, love, sincerity, trust, hope, loyalty, sharing, unity, and togetherness.

Keywords: Values, Values education, Folk songs, Music, Âşık Veysel, Science and Art Center

Araştırma Makalesi/Research Article Geliş Tarihi/Received Date: 16.12.2023 **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 31.10.2024

* **Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Prof. Dr., Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, cemalakuzum@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8011-6027

** Uzman, Ergani Bilim ve Sanat Merkezi, meltemmacit@windowslive.com, ORCID: 0009-0002-1781-7386

*** Doktora Öğrencisi, Kayapınar Bilim ve Sanat Merkezi, leylaakuzum@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4686-1549

**** Öğretmen, Bozbağlar Hayderakan Cumhuriyet İlkokulu, mugemacit21@gmail.com, ORCID: 0009-0002-9145-4245

EXTENDED ABSTRACT

The unlimited developments in the field of science and technology, undeniably, have brought convenience to individuals and societies. However, alongside these innovations, the isolation and desensitization caused by technology, leading individuals towards spiritual emptiness, have given rise to numerous problems. In this context, especially in schools, value education has been emphasized, aiming for students to gain satisfaction in life through classroom activities, the re-experience of national and universal values through practical applications, and the establishment of individual and then social control. Values, encompassing the existence, functioning, preservation, and beliefs of social formations, constitute a set of rules essential for both individuals and society (Tural, 1992).

Social problems and disadvantaged children are significantly affected by the challenges they face both within the family and in the social environment. The representation of values, which are the embodiment of the emotions of individuals and society, through the combination of music compositions and lyrics, presented in a meaningful, educational, and entertaining structure accompanied by musical instruments and human voices, can help children learn the importance of values with joy. Moreover, from a psychological perspective, the power of music, i.e., music therapy, can help individuals distance themselves from many negative aspects of social life and be mentally healed.

Schools, where systematic education begins for students, play a crucial role in values education. The character development of the child in the process of education is considered more important than academic success and is deemed essential for societal life (Dewey, 1990). Therefore, teachers should prioritize the moral development of children as good individuals over their acquisition of knowledge. It is evident that values are also included in the education program. Values are expressed as the ultimate goal and spirit of the entire education process, and justice, friendship, honesty, self-discipline, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and altruism are given as foundational values (MEB, 2018a). The importance of values, both individually and socially, has been the starting point of the research. This research aims to read the songs of our great folk poet Âşık Veysel in the context of values, to learn, feel, and live values through the influence of music, and to uphold our songs and traditional values, contributing to the development of values in children and society.

This research, which aims to examine the value expressions in Âşık Veysel's songs, has utilized qualitative research. The data for this study, designed with a qualitative research model, were collected through source (document) scanning. Document analysis, also known as documentary scanning, involves investigating and analyzing existing documents and content to obtain data. The data for the research were obtained through the songs of Âşık Veysel, namely "Kara Toprak, Dostlar Beni Hatırlasın, Güzelliğin On Par'etmez, Uzun ince Bir Yoldayım, Sazıma, Çiğdem Der ki Ben Alayım, Beni Hor Görme" The data identified for this research, aiming to find and examine the value expressions in Âşık Veysel's songs, were processed using descriptive analysis. Drawing meaning from the obtained data and identifying relevant concepts, themes, and relationships related to the purpose of the study constitute the main purpose of descriptive analysis.

In this research, it is aimed to examine the songs of our great folk poet Âşık Veysel, who serves as a mediator in the transfer and teaching of values, in the context of values. Based on this goal, the seven most well-known songs of Veysel were examined, and value themes were determined. According to the findings, it was observed that the determined songs of Veysel had value themes in line with the contents of values education. While the value themes in the examined songs were similar in all songs, universal values such as equality, justice, and

brotherhood stood out. When similar studies were examined, it was observed that such a finding is closely related to an international project called the Living Values Education Program [YDEP], prepared by Brahma Kumaris for the 50th anniversary celebrations of the United Nations in 1995. This project, supported by UNESCO, is an international program called "Living Values Education [YDEP]" that includes all educators worldwide. Particularly, in the acquisition of universal values such as democracy, justice, equality, and freedom, the preference and widespread use of educational practices rather than narrative and reminders were aimed. YDEP was implemented in 1800 schools in 64 countries in March 2000 (Alabay, Can, Kandemir ve Güney, 2018).

When the findings of the study are evaluated as a whole, it is observed that Âşık Veysel, the valuable figure of Turkish folk literature, addresses many values in his songs, and similar values are emphasized in his songs. The challenging life conditions of Âşık Veysel taught him many things, led him to interpret life differently, and instilled intense feelings and thoughts about humanity and life. He expressed these feelings with his closest friend, his saz (a traditional Turkish string instrument), and the research findings also reveal that these lyrics are not only national values but also universal values. Love, loyalty, friendship, brotherhood, justice, equality, labor, patience, struggle, unity, and togetherness are among the values most emphasized in Âşık Veysel's songs. Truth, honesty, and naturalness are highlighted in the poems, emphasizing that this is how things should be, and deviations from this are criticized. Another remarkable aspect of Veysel's lyrics is the use of Turkish, which is both very simple and meaningful and deep. These lyrics, set to music and turned into songs, have been passed from language to language, region to region.

Bilim ve teknoloji alanında yapılan sınırsız gelişmelerin bireyler ve toplumlar için getirdiği kolaylık tartışılmazdır. Bu yeniliklerin yanında teknolojinin bireyi yalnızlaştırarak duyarsızlaştırması ve manevi bir boşluğa da sürüklemesi birçok soruna sebebiyet vermektedir. Bu bağlamda özellikle okullarda değerler eğitime yer verilmiş ve sınıf içi etkinlikler yoluyla öğrencilerin yaşama dair memnuniyet kazanmaları, milli ve evrensel değerlerin uygulamalarla yeniden hissedilmesi, önce bireysel sonra sosyal kontrolün sağlanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte değerler sosyal oluşumların varlığı, işleyişi, korunması ve inanışlarını da kapsadığı için hem birey hem de toplum için ihtiyaç teşkil eden kurallar bütünüdür (Tural, 1992).

Bacanlı'ya göre (2006); okul sisteminin öğrencilere salt bilgi verme görevinin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, okul bilgi aktarma görevini insanı her yönüyle esas alacak şekilde düzenlemek zorundadır. Bu yüzden öğrencileri bir bütün olarak görmek (zihinsel, sosyal, psikolojik, ahlaki, duygusal) ve eğitmek anlamına gelir. Nurullah Ataç'ın dediği gibi "Hayat konulara mı bölünmüştür sanki? Bir yanda bilim, bir yanda sanat, bir yanda ahlâk..." tespitiyle bireyin ve yaşamın bütün olduğuna dikkat çeker. Okulların eğitim yönünü sadece akademik düşünmekle öğrencilerin ruhsal yönünü ihmal etmiş oluruz. Yani teknolojiye entegre olmuş modern çağda değerlere, değerlerin eğitime, duyuşsal eğitime olan ihtiyacın gerekliliğini söylemek mümkündür.

Toplumsal sorunlar ve dezavantajlı çocuklar gerek aile içi gerek sosyal çevrede maruz kaldıkları sorunlardan ciddi anlamda etkilenmektedirler. Bireyin ve toplumun duygularının temsili olan değerleri müzikte beste ve güftelerin birleşiminden oluşan o anlamlı eğitici öğretici ve eğlendirici yapısını çalgıların eşliğinde insan sesi ile uygulamalı bir şekilde aktardığımız zaman çocuk, değerlerin önemini keyifle öğrenmiş olacaktır. Aynı zamanda psikolojik açıdan sosyal yaşamda maruz kaldığı birçok olumsuzluklardan müziğin gücü yani müzikle terapi sayesinde uzaklaşmış ve ruhsal açıdan onarılmış bile olabilecektir.

Kendine ait kültürel öğeleri olan her toplumun kültürel değerlerini devam ettirebilmesi için müzikle beslenmek zorundadır. Çünkü müzik, sanat piramidinin en tepesindedir. İnsan ruhunun olmazsa olmaz, onarıcı ilacıdır. Müzik kültürü; insanoğlunun varoluşundan yok oluşuna kadar devam eden hayatta kalabilme mücadelesi, birbirleriyle olan iletişimlerinde, tabiatın sesini ve ruhunu kendi bedeninde hissedip yaşayabilmesinde, duygularını özgürce aktarabilmesinde, özgüven duygusunu tam anlamıyla kazanabilmesinde, zihinsel beceriler geliştirebilmesinde ve yaşam boyu öğrenmesini sağlamasında önemli toplumsal ve kültürel yapıdır. Bu yapı içerisinde bulunduğumuz toplumda müzik; ulusal müzik, uluslararası müzik, geleneksel sanat müziği ve geleneksel halk müziği gibi türleri kendi çatısı altında toplamıştır (Akdoğan, 1996). Bu türler, farklı olmasından ziyade toplumsallığından öte iletişim, kaynak ve alıcı arasındaki bütünlüğü türü farklı olsa bile sağlamıştır.

Toplumsal kültürel yapılarımızdan biri olan Türk halk müziğinin önemi ise yadsınamaz. Türk halk müziğinde acılar, sevdalar, insan, doğadaki canlıların aralarında yaşanan iyi, kötü, güzel, çirkin diyaloglar her zaman var olmuştur. Bu varoluşun en önemli araçları ulaştırıcıları Halka ulaşabilen, halkın arasında, halka karışmış, halkla ruh bütünlüğü sağlamış olan en önemli kişiler ozanlarımızdır. Ozanlarımız halk türkülerini en iyi icra eden değerlerimizdir. Türkiye’de halk türkeleri büyük öneme sahiptir. Çünkü toplumdaki her bir bireyin duygu ve düşünceleri farklı olsa da ortak noktalar halk türkeleri ile çok güzel bir şekilde dile getirilmektedir.

Halk ozanlarımızdan Âşık Veysel halk kültürümüz açısından yaşadığı yerdeki insanlara tavrı, üslubu, insani yapısıyla örnek olmuş çok önemli bir halk ozanımızdır. Gedikli; Âşıklık geleneğinin nadir kaldığını halk türkülerini yakan, seslendirip nesillere aktaran kaynak kişilerin git gide azaldığını ve bu geleneğin Veysel ile sona erdiğini belirtmektedir (Gedikli, 1999). Halk şiirinin son temsilcisi olan Âşık Veysel Şatıroğlu, Sivas’ın Şarkışla ilçesinin Sivrialan köyünde dünyaya gelmiş ve 21 Mart 1973 tarihinde doğduğu yerde yaşamını yitirmiştir. Daha yedi yaşında iken çiçek hastalığına yakalanarak önce bir gözünü sonra da bir kaza geçirerek az gören diğer gözü de göremez olunca eline oyalanması için bir bağlama verilmiştir. İlk saz derslerini Çamşırlı Ali Ağa adındaki âşıktan alan Veysel, sazını çalıp söyleyerek göremediği yaşamı ruhuyla ve kulağıyla daha iyi görmüştür. Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Emrah, Dadaloğlu gibi şairlerden ve her bulunduğu çevrede gezici âşıklardan etkilenip zamanla sazına ve sesine daha fazla hâkim olmuştur. Sazı, sesi ve kendisi arasında müthiş bir uyum sağlamıştır. 1931 yılında Sivas’taki Halk Şairleri Bayramı’na katılmış ardından Cumhuriyet’in onuncu yıldönümünde üç ay boyunca Sivas’tan Ankara’ya yaya giderek orada şiirlerini okumuştur. 1933’te ünü hızla yayılmaya başlamış. Ahmet Kutsi Tecer’in desteği ile 1941’de şiirleri Ülkü dergisinde yayınlanmıştır. Âşık Veysel ayrıca Köy Enstitülerinde öğretmenlik de yapmıştır. Tüm bunların yanı sıra birçok büyük kente gitme imkânı bulmuş ve ilk kez türkülerini İstanbul radyosunda yapmış olduğu programlarda seslendirmiştir (Alptekin, 1998; Ana Britannica Ansiklopedisi, 1993).

TRT’de yapmış olduğu bir röportajında insana değerlerin ve insana değer verdiğini yüreğiyle çok güzel bir şekilde dile getirmiştir: “Ben öldükten sonra üzerimde otlar bitsin, çiçekler açsın. Taş kapatır, çimento kapatır, hiç kimse faydalanamaz. Benim toprağım da milletime hizmet etsin. Orda biten otlardan koyun yesin et olsun, kuzu yesin süt olsun, arı götürsün bal olsun.” (TRT Arşiv, 1969). Her yıl Sivas’ın Şarkışla ilçesinde adına bir sanat şenliği düzenlenen Veysel müzik ve söz olarak evrensel nitelikleri ile birlikte yaşamı boyunca tabiat, aşk, sevgi, hüznün, iyimserliği, umutsuzluğu, tasavvufi yapıyı kusursuz yapmacıksız bir teknikle eserlerinde ve söylemlerinde işlemiştir (Ana Britannica Ansiklopedisi, 1993; Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 1983).

Sanatçıları ölümsüz kılan, tüm zamanların insanı yapan şüphesiz bıraktıkları eserlerdir. İster şair ister yazar ister ozan ya da herhangi bir sanat dalıyla uğraşsın sanatçıyı ötekinden farklı, üstün veya aşağı kılan bazı kıstaslar bulunmaktadır. Bunlar: ses, sözcüklerin uygunluğu ve kullanımdaki derinliği, söz ve mana sanatları, vezin ve uyak örgüsü, yoğun hisler, çeşitli duygular ve özgün yaratı ve sanatsal icatlardır (Kaya, 1988). Halk ozanımız Âşık Veysel'i diğer halk sanatçılarından farklı kılan ise halk şiirine farklı, yeni bir tarz ve bakış açısı getirmesidir. Veysel'den önce halk şiirlerinin teması aşk, gurbet, özlem, tasavvuf, doğa vb. olurken Veysel'in toprak, insanın halleri, vatan, bayrak gibi temalara bilgece yaklaştığı görülmüş ve tüm zamanlarda okunup dinlenecek adeta aforizma olarak isimlendirebileceğimiz sözleri de bugün ders niteliği taşıyabilmektedir (Bakiler, 1986). Âşık Veysel'in şiirlerini konuları bakımından incelediğimizde çok sayıda milli ve evrensel değer dile getirildiğini görebilmekteyiz. Bu anlamda büyük ozanın şiirleri edebi ve sanatsal yönünün yanında değerler eğitimi açısından da öğretmenlere, öğrencilere ve araştırmacılara değerli ve zengin materyal sağlamaktadır.

Öğrenciler için sistematik eğitimin başladığı yer olan okullar, değerler eğitiminde büyük öneme sahiptir. Eğitim-öğretim sürecinde çocuğun karakter gelişimi, akademik başarıdan daha önemli ve toplumsal hayat için daha gereklidir (Dewey, 1990). Bundan dolayı öğretmenler, çocukların iyi insan olarak yetişmelerini onların bilgi sahibi olmalarından daha önemli görmelidir. Zira eğitim-öğretim programında da değerlere yer verildiğini görebilmekteyiz. Değerler, bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olarak ifade edilmiş ve adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ile yardımseverlik değerleri, kök değerler olarak verilmiştir (MEB, 2018a). Değerlerin hem bireysel hem toplumsal önemi, araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Bu araştırma ile değerlerin aktarılmasında ve öğretilmesinde aracılık vazifesi gören büyük halk ozanımız Âşık Veysel'in türkülerini değerler bağlamında okumak, değerleri müzik etkisinde öğrenmek, hissetmek ve yaşamının yanı sıra türkülerimize ve geleneksel değerlerimize sahip çıkmak, çocuklarımızda ve toplumda değerlerin gelişmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Âşık Veysel'in türkülerindeki değer ifadelerinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmada nitel araştırmadan yararlanılmıştır. "Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi, belge tarama gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olayların ve olguların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde açıklanıp ortaya konulmasına dayalı izlenimler, görüşler ve fikirlerden oluşur (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmanın nitel araştırma desenlerinden doküman analizi ile yürütülmesi uygun görülmüştür. Doküman analizi metodunda olayların ve olguların açıklanması, açığa kavuşturulması ve ortak anlamlarının ifade edilmesi hedeflenir (Creswell, 2016a; 2016b). Başka bir deyişle doküman analizi yönteminde yazılı kaynakların içeriği etraflıca okunur, incelenir, yorumlanır ve içerikten gerçek bir anlam çıkarılmaya çalışılır (Wach, 2013).

Veri Toplama Aracı

Nitel araştırma modeliyle desenlenen bu çalışmanın verileri, kaynak (doküman) taraması yoluyla toplanmıştır. Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizi yönteminde var olan belgeler ve içeriklerin araştırılıp analiz edilmesiyle veri elde edilir. Araştırmaya konu olan veriler; Âşık Veysel'in Kara Toprak, Dostlar Beni Hatırlasın,

Güzelliğin On Par'etmez, Uzun İnce Bir Yoldayım, Sazıma, Çiğdem Der ki Ben Alayım, Beni Hor Görme türküleri üzerinden sağlanmışır. Örneklem olarak kabul edilen türkülerdeki değer ifadelerinin tespit edilmesi aşamasında Türk Halk Müziği (notaarsivleri.com) adlı sitedeki Âşık Veysel türküleri incelenmiştir. Konu ile ilgili gerekli bibliyografya taraması yapılmış, yazılı belgeler taranmış, kaynak ve uzman kişilerle görüşülmüştür.

Verilerin İşlenmesi ve Analizi

Âşık Veysel'in türkülerindeki değer ifadelerinin bulunup incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın belirlenen verileri betimsel analiz yapılarak işlenmiştir. Elde edilen verilerden anlam çıkarmak, çalışmanın amacına ilişkin ilgili kavram, tema ve ilişkileri belirleyebilmek betimsel analizin esas amacını oluşturur. Elde edilen veriler; içerik bakımından ilgileri ve anlam yakınlıkları doğrultusunda belirli kategori, kavram, kod, başlık vb. kapsamında yorumlanıp işlenerek araştırmadan yararlanmak isteyen kişilerin anlayabileceği biçimde ifade edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında Âşık Veysel'in yedi türkü sözü analiz edilmiş ve veriler, temalara göre tanımlanarak yorumlanmıştır. Tablo 1'de türkülerde yer alan değerlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 1. Âşık Veysel Türkülerinde Yer Alan Değerler

TÜRKÜLER	DEĞERLER
Kara Toprak	Dostluk, vefa, insanın yalnızlığı, toprağın dostluğu
Dostlar Beni Hatırlasın	Vefa, dostluk, insan hayatının gelip geçiciliği
Güzelliğin On Par'etmez	Sevgi
Uzun İnce Bir Yoldayım	Sabır, mücadele, umut, çaba
Sazıma	Güven, bağlılık, vefa, samimiyet, paylaşım, dürüstlük, birlik, beraberlik
Çiğdem Der Ki	Farklılıkların zenginliği ve güzelliği, her şeyin değerli olduğu, birliktelik
Beni Hor Görme	Eşitlik, adalet, saygı, sevgi, kardeşlik

Tablo 1'de görüldüğü üzere incelenen türkülerin kök değerlerin tamamını içerdiği görülmektedir. Diğer bir deyişle Âşık Veysel türkülerinde adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, samimiyet, güven, umut, bağlılık, paylaşım, birlik ve beraberlik gibi değerlere türkülerin içerik analizinde ulaşılmıştır.

Kara Toprak Türküsü

İncelenen Âşık Veysel türkülerinden ilki olan *Kara Toprak* türküsünde dostluk, vefa, insanın yalnızlığı, toprağın dostluğu gibi içeriklere rastlanmıştır. Büyük halk ozanımız; yaşadığımız dünya içinde sevgi barındırıyor gibi olsa da bu dünyanın yalan olduğunu ve dost gibi görünenlerde gerçek sevgi ve vefanın olmadığını düşünmektedir. Dünyanın güzelliklerinin peşinden gidilmesi boştur ama toprağın güzelliği kalıcıdır, toprak vefalıdır.

Dost dost diye nicesine sarıldım / Benim sâdik yârim Kara Topraktır

Beyhude dolandım boşa yoruldum/ Benim sâdik yârim Kara Topraktır

Nice güzellere bağlandım kaldım / Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum

Her türlü isteğim topraktan aldım/ Benim sâdik yârim Kara Topraktır

Türkünün yukarıdaki sözlerinde de yer aldığı gibi yaşamın anlamı gibi görülen nice dostlar edinildiği, beyhude bir çaba harcandığı, sonuçta hiçbirinden bir fayda sağlanmadığı ifade edilerek dostluğun toprakta bulunduğu dile getirilmiştir. Ayrıca şair türküsünde çalışma değerine de değinmiş ve topraktan bir şey elde edebilmek için emek

harcanması gerektiğini de söylemiştir. *Koyun verdi, süt verdi/ Yemek verdi ekmek verdi et verdi/ Kazma ile döğmeyince kıt verdi/ Benim sadık yârim Kara Topraktır* sözleriyle yaşamın ana unsurunun toprak olduğunu anlatmakta ve çalışmayınca (kazma ile döğmeyince) hiçbir şey elde edemeyiz (kıt verdi) demek istemektedir.

Nota 1. 13-24. Ölçülerdeki Kara Toprak Türküsünün TRT THM Repertuarındaki Notası (Rep no: 3067)

Dostlar Beni Hatırlasın Türküsü

Değerler bağlamında Âşık Veysel türkülerine bakıldığında *Dostlar Beni Hatırlasın* türküsünde önceki türküde olduğu gibi vefa, dostluk değerlerinin yanı sıra insan hayatının gelip geçiciliği, insanın hayattayken yaptıklarının önemini söze dökmüştür.

*Ben giderim adım kalır/ Dostlar beni hatırlasın
Düğün olur bayram gelir/ Dostlar beni hatırlasın
Can kafeste durmaz uçar/ Dünya bir han, konan göçer
Ay dolanır yıllar geçer/ Dostlar beni hatırlasın*

Her insan yaşarken yaptıklarına mukabil vefa görmek ister ancak şairin bu türküsünden vefayı öldükten sonra görmek istediği anlaşılıyor. Dostluk değerine verdiği önem de her durumda dostları tarafından hatırlanmak, adının o öldükten sonra da anılmasını istemesinden kaynaklanıyor.

Güzelliğin On Par'etmez Türküsü

Âşık Veysel'in *Güzelliğin On Par'etmez* adlı türküsü değerler odağında incelendiği zaman yoğun bir şekilde sevgi değerinin işlendiğini görmekteyiz. Veysel, kendisindeki sevgiden ötürü karşıdakini güzel görmektedir. *Güzelliğin on par'etmez/ Bu bendeki aşk olmasa/ Eğlenecek yer bulaman/ Gönlümdeki köşk olmasa* sözleriyle şair, sözü edilen güzelliğin şairdeki sevgi sayesinde anlam kazandığını, bu anlamın da sevgi değeriyle değerlendirildiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde, *Güzel yüzün görülmezdi/ Bu aşk bende dirilmezdi/ Güle kıymet verilmezdi/ Âşık ve maşuk olmasa* dizelerinde de şair, kalbindeki sevgi yoluyla güzelliği gördüğünü türküyeye dökmüş ve gül ile bülbülün aşkından örnek vermiştir. Zira güle verilen değer bülbülün taşıdığı sevgiden kaynaklanmaktadır. Ayrıca sevgi gösteren kişiye (âşık) ek olarak sevgi gören kişinin (maşuk) de bu sevginin değerini bilmesi gerekmektedir.

GÜ ZEL Lİ ĞİN ON PA RET MEZ GÜ ZEL Lİ Ğİ N ON PA RET MEZ
 TA BI RIN Sİ Ğ MAZ KA LE ME TA BI RIN SL Ğ MAZ KA LE ME
 Kİ MO KUR DU KİM YA ZAR DI Kİ MO KUR DU KİM YA ZAR DI
 GÜ ZEL YÜ ZÜN GO RÜN MEZ Dİ GÜ ZEL YÜ ZÜ N GO RÜ N MEZ Dİ
 SEN DE NAL DİM BU FER YA DI SEN DE NAL Dİ M BU FE R YA DI
 BU BEN DE Kİ AŞ KO L MA SA E Ğ LE NE ÇEK YAR BU LA MAM
 ÇER DİN DER MAN DIR YA RE ME İS MİN YA YIL MAZ A LE ME
 BU DÜ ĞÜ MU KİM CO ZER Dİ KO YUN KUR Dİ LE GE ZER Dİ
 BU AŞK BEN DE Dİ Rİ L MEZ Dİ GÜ LE KİY MET VE RİL MEZ Dİ
 BU İ MİŞ DÜN YA Nİ N TA Dİ A NİL MAZ Dİ VEY SEL A Dİ
 GÖ Ğ NÜ M DER Kİ KÖ Ş KOL MA SA E Ğ LE NE ÇEK YER BU LA MAM
 A ŞIK LAR DA ME Ş KOL MA SA İS MİN YA YIL MAZ A LE ME
 Fİ KİR BAŞ KA BAŞ KOL MA SA KO YUN KUR Dİ LE GE ZER Dİ
 A ŞIK VE MA ŞIK OL MA SA GÜ LE KİY MET VE RİL MEZ Dİ
 O SA NA A ŞIK OL MA SA A NİL MAZ Dİ VEY SEL A Dİ
 GÖ Ğ NÜ M DE Kİ KÖ Ş KOL MA SA GÖ Ğ NÜ M DE Kİ KÖ Ş KOL MA SA
 A ŞIK LAR DA ME Ş KOL MA SA A ŞIK LAR DA ME Ş KOL MA SA
 Fİ KİR BAŞ KA BAŞ KOL MA SA Fİ KİR BAŞ KA BAŞ KOL MA SA
 A ŞIK VE MA ŞU KOL MA SA A ŞIK VE MA ŞU KOL MA SA
 O SA NA A ŞI KOL MA SA

Nota 2. 7-22. Ölçülerdeki Güzelliğin On Par'etmez Türküsünün TRT THM Repertuarındaki Notası (Rep no: 3070)

Uzun İnce Bir Yoldayım Türküsü

Âşık Veysel'in bilindik türkeleri arasında yer alan ve birçok ders kitabında şiir olarak da geçen *Uzun İnce Bir Yoldayım* türküsünün içerik analizi yapıldığında sabır, mücadele, umut, çaba gibi değerleri içerdiği görülmüştür. Veysel uzun ince bir yola benzettiği bu dünyadaki hayat yolculuğunda durmadan yol aldığını, yolun şekline şaşırdığını ama yine de sabırla yürüdüğü ifade etmiştir:

Uzun ince bir yoldayım/ Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim/ Gidiyorum gündüz gece
Dünyaya geldiğim anda/ Yürüdüm hayli zamanda
İki kapılı bir handa/ Gidiyorum gündüz gece

Her şeyi bilen kişinin cahil, bilmediğini ifade eden kişinin ise bilen kişi olduğu düşünülürse aslında Veysel'in aslında bu yolculukla ilgili çok şey bildiği bulgusuna da ulaşılabilir. İki kapılı bir han derken doğarak giriş yaptığı dünyanın ikinci kapısının ölüm olduğu, iki kapı arasındaki zaman boyunca epey yol aldığı çünkü gece gündüz demeden büyük gayretle ve sabırla yürüdüğü görüşlerine ulaşılabilmektedir. *Şaşar Veysel iş bu hâle/ Gâh ağlaya gâh güle/ Yetişmek için menzile/ Gidiyorum gündüz gece* mısralarında ozan; gülmek ve ağlamak derken insanın yüreğindeki iyilik ve kötülüğü sembolize eder. Yolcuğu süresince karşılaştığı iyi ve kötü hallere rağmen azimle yol aldığı ve gitmek istediği yere vararak hedeflerine ulaşma isteği şeklinde yorumlanabilir. Sözü ve müziğiyle benzersiz bu türküyü istinaden Âşık Veysel'in gösterdiği sabır, harcadığı çaba, ruhunda var olan ilim değerleriyle ozan, zorlu hayat şartlarına rağmen mücadeleden taviz vermemiş ve bugüne dek etkisi devam eden böylesi anlamlı türkeleri yakabilmiştir.

UZUN İNCE BİR YOL DA YIM (SAZ.....)

GİZLİ YORUM GÜN DÜZ GECE (SAZ.....)

BİL Mİ YORUM NE HAL DE YİM GİZLİ YORUM GÜN DÜZ GECE

GÜN DÜZ GECE GÜN DÜZ GECE GÜN DÜZ GECE HEY (SAZ.....)

Nota 3. 7-22. Ölçülerdeki Uzun İnce Bir Yoldayım Türküsünün TRT THM Repertuarındaki Notası (Rep no: 2973)

Sazıma Türküsü

Değerler odağında incelenen Veysel türkülerinden başka biri olan Sazım adlı türkünün analizi yapıldığında güven, bağlılık, vefa, samimiyet, paylaşım, dürüstlük, birlik ve beraberlik değerlerinin vurgulandığı dikkat çekmektedir.

*Ben gidersem sazım sen kal dünyada/ Gizli sırlarımı aşıkâr etme
Lâl olsun dillerin söyleme yalan/ Garip bülbül gibi ah u zar etme
Gizli dertlerimi sana anlattım/ Çalıştım sesimi sesine kattım
Bebe gibi kollarımda yaylattım/ Hayali hatır et beni unutma*

Türküde Âşık Veysel'in nesnelere ve varlığa yüklediği yoğun bir anlam söz konusudur. Ozanın sazi onun dert ortağıdır, ona güvenmektedir ve ondan da samimiyet, dürüstlük, vefa beklemektedir. Bu bağlamda saz, ozanın en yakın arkadaşı olmuş ve bu arkadaşlık ilişkisinde kendisi hangi değerlere(samimiyet, güven vb.) önem veriyse arkadaşından da(sazından) arkadaşlık ilişkisinin gereği olarak aynı taleplerde bulunmaktadır. Benzer şekilde türkünün devamındaki *Benim her derdime sen ortak oldun/ Ağlarsam ağladın gülersem güldün* sözleri de ozanın kederli ve mutlu anlarında saziyle duygudaşlık yaşadığı, halleştiği şeklinde yorumlanabilir.

BEN Gİ DER SEM SA ZİM SEN KAL DÜNYA DA HEY

GİZ Lİ SİR LA RI MI A ŞI KA RET ME HEY

LA LÖL SUN Dİ... L LE RİN SÖY LE ME YA DA HEY

GA RİP BÜL BÜL Gİ Bİ A HU ZA RET ME HEY ZA RET ME HEY ZA RET ME HEY

Nota 4. 19-38. Ölçülerdeki Sazım Türküsünün TRT THM Repertuarındaki Notası (Rep no: 3065)

Çiğdem Der ki Ben Alayım Türküsü

Büyük ozan Veysel'in incelenen Çiğdem Der Ki Ben Alayım türküsünde farklılıkların zenginliği ve güzelliği, her şeyin değerli olduğu, birliklilik gibi değerlere dikkat çekmiştir. Zira her çiçeği insan gibi konuşturarak bizlere "Her insan bir âlem, âlem içinde." sözünü hatırlatmıştır. Böylesi derin bir anlatım yoğunluğu da Veysel'e özgüdür. Her bir çiçek rengiyle, şekliyle, hikâyesiyle, beklentisiyle insan gibidir ve Veysel'in arı ve saf Türkçesiyle dile gelmiştir:

*Çiğdem der ki ben alayım/ Yiğit başına belayım
Hepsinden ben alayım/ Benden ala çiçek var mı?
Sümbül der ki boynum uzun/ Yapraklarım düzüm
Beni ak gerdana dizin/ Benden ala çiçek var mı?*

Türkü sözlerine dikkatle bakıldığında "Farklılıklar zenginliklerimizdir." vurgusunun yapıldığı dikkat çekmektedir. Her çiçek (insan) farklıdır, benzersizdir, güzeldir. Yaşam alanı farklıdır; istek ve ihtiyacı, acısı ve özlemi vardır. Keza Veysel der ki: *Nevruz der ki ben nazlıyım/ Lale der ki benim boynum neden eğri.* Tüm çiçekler; tüm farklılıkları ve güzellikleriyle doğada birlik içinde doğanın süsleri olarak yaşamak zorundadır. Tabiatın ayrı düşünilemeyen insan da farklılığının ve güzelliğinin farkında olarak birlik ve beraberlik değerinin farkında olmalıdır.

Nota 5. 1-24. Ölçülerdeki Çiğdem Derki Ben Alayım Türküsünün TRT THM Repertuarındaki Notası (Rep no: 00297)

Beni Hor Görme Türküsü

Değerler esasında incelenen Âşık Veysel türkülerinden Beni Hor Görme adlı türküde eşitlik, adalet, saygı, sevgi, kardeşlik gibi değerlere vurgu yapılmıştır. Bu değerler bağlamında usta sanatçı insanın var oluş kaynağı ve sonunun herkes için aynı olduğuna dikkat çekerek kimsenin kimseye üstünlüğünün olmadığı mesajını vermektedir.

*Beni hor görme kardaşım/ Sen altınsın ben tunç muyum?
Aynı vardan var olmuşuz/ Sen gümüşsün ben sac mıyım?
Ne varise sende bende/ Aynı varlık her bedende
Yarın mezara girende/ Sen toksun da ben aç mıyım?*

Sözlerden de anlaşıldığı üzere Veysel kibre kapılmanın gereği olmadığını, insanın hamurunun aynı olduğunu ve kimsenin kimseyi hor görmemesi gerektiğini ifade etmiştir. Türkünün devamındaki *Topraktandır cümle beden/ Neşini öldür ölmeden/ Böyle emretmiş yaradan/ Sen kalemsin ben uç muyum?* dizeleriyle adalet ve eşitlik değeri bağlamında insanın hırs, haz, zaaf gibi duygularını ölmeden önce öldürmesi gerektiğini, bunun yaratının bir isteği olduğunu dile getirmiştir.

Nota 6. 4-14. Ölçülerdeki Beni Hor Görme Türküsünün TRT THM Repertuarındaki Notası (Rep no: 3064)

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada değerlerin aktarılmasında ve öğretilmesinde aracılık vazifesi gören büyük halk ozanımız Âşık Veysel'in türkülerinin değerler bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçtan yola çıkılarak Veysel'in en çok bilinen yedi türküsü incelenerek değer temaları belirlenmiştir. Ulaşılan bulgulara göre Veysel'in belirlenen türkülerinin değer temalarının değerler eğitimi kapsamındaki içeriklere sahip olduğu görülmüştür. İncelenen türkülerdeki değer temalarının tüm türkülerde de benzer şekilde olduğu görülmekle beraber eşitlik, adalet, kardeşlik gibi evrensel değerler dikkat çekmektedir. Böylesi bir bulgunun benzer çalışmalar incelendiği vakit, Yaşayan Değerler Eğitim Programı [YDEP] adı altında 1995 yılında Birleşmiş Milletlerin 50. yıl dönümü kutlamaları için Brahma Kumaris'in hazırladığı uluslararası bir projeye yakından ilgili olduğu görülmüştür. UNESCO tarafından desteklenen bu proje, dünyadaki tüm eğitimcilerin yer aldığı "Yaşayan Değerler Eğitimi [YDEP]" adlı bir programdır. Bilhassa demokrasi, adalet, eşitlik, özgürlük gibi evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılmasında anlatma ve hatırlatma yolundan çok eğitici uygulamaların tercih edilip yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. YDEP, Mart 2000'de 64 ülkede 1800 okulda uygulanmaktaydı (Alabay ve diğerleri, 2018).

Âşık Veysel'in *Kara Toprak* türküsüyle ilgili bulgulara bakıldığında dostluk, vefa, emek gibi değerlere değinildiği görülmüştür. Türk Millî Eğitim sistemi de insani özelliklerimizin temelini oluşturan değerlerimizi, günlük hayat akışımızda karşılaştığımız problemlerle baş etmek, duygu ve düşüncemizi davranışa dökmemizi sağlayan insani ve toplumsal bir güç olarak tanımlar. Temel değerleri adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik olarak alır (MEB 2017). Değerler odağında alanyazına bakıldığında özellikle halk ozanlarının eserlerinin değerler esasında incelendiğini görebilmek mümkündür. Önemli bir halk ozanı olan Köroğlu'nun şiirlerinde dostluk, vefa değerleri ön plana çıkmaktadır. Öztelli'ye göre (1977) Köroğlu halkın gözünde mert bir insan, çetin bir bahadır. İyiliksever, zavallılara dokunmaz. *Canım Kırat, gözüm Kırat/ Kaçıp çekilip gidelim/ Her yanında çifte kanat/ Uçup çekilip gidelim*. Köroğlu'nun bu türküdeki hitabı bir dost hitabı gibidir.

Âşık Veysel'in *Dostlar Beni Hatırlasın* adlı türküsünün bulguları incelendiğinde vefa, dostluk değerinin yanı sıra dünya hayatının geçiciliği, ölümden sonra da hatırlanmak gibi değerleri içerdiği dikkat çekmektedir. Veysel'in türkülerinde işlediği dostluk, vefa, kardeşlik gibi kök değerlerin bilhassa öğretim programlarında önemle üzerinde durulduğu ve bütünlük bir program esasına dayalı olarak ders içeriklerine yansıtılması gerektiğini de şu ifadelerde görebilmekteyiz: "*Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Öğretim programlarında yer alan "kök değerler" şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır*" (MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 2014). Veysel'in *Ben giderim adım kalır/ Düğün olur, bayram gelir/ Dostlar beni hatırlasın* dizeleri Bauman'ın (2005) araştırma bulgusunda yer aldığı gibi; insanlar arasındaki bağ anlık hazlarla değil, çaba ve özveri gösterilerek oluşturularak zamanla bu bağ kuvvetlenir. Aksi takdirde insanlar arasındaki bağ, içinde zahmet barındırmadığı için bu bağın devam etmesi söz konusu olamaz.

Değerler bağlamında incelenen türkülerden bir diğeri olan Güzelliğin On Par'etmez adlı türküye ilişkin bulgular incelendiğinde ozanın yoğun, saf ve samimi bir sevgiyi işlediği görülmektedir. Zira güzel bakan güzel görür ve

aynı zamanda güzeli güzel yapan o güzelliği görebilip hissedebilen kişiyle ilgilidir. Bu güzelliğe istinaden Veysel türküsünde beşeri bir sevgiden bahsederken Yunus Emre'deki asıl sanatın, iman odağında yapılan manevi yolculuktaki ilahi güzellik olduğu görülmektedir (Tatçı, 2016). Sevgi değeri bireyin gelişimsel alanlarından duyuşsal alanıyla ilgilidir ve sevgi, nefret, ilgi, tutum, eğilim gibi soyut özelliklerini içeren kişinin hissettiği duygular ve kazandığı davranışlarla paralellik göstermektedir (Akpınar, 2010). Bu anlamda okulda işlenen derslerin öğretim programlarında yer alan değer eğitimi ilişkin kazanımlara ve ilgili etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir zira “*Değerler eğitim programlarının hem açık hem de örtük amaçları arasında yer alan önemli unsurlardır.*” (Balcı ve Yanpar, 2013).

Veysel'in *Uzun İnce Bir Yoldayım* türküsünün bulguları değerler odağında incelendiği zaman sabır, mücadele, umut, çaba değerlerinin vurgulandığı görülmektedir. Değerlere ilişkin önemli mesajlar veren Yunus Emre'nin kendi hayatından da sabır temasına örnekler verilebilir. Büyük sabır ve azimle hocası Tapduk Emre'nin dergâhında 40 yıl çalışmış ve geçen yıllar süresince manevi bir olgunluğa ulaşmayı amaçlamıştır. Sabır değerinin işlendiği *Miskîn Yunus sabr eylegil bu dünyânun zahmetine / Dürlü cefâyâ katlanur sen sultâna iren kişî*” dizeleri de bugünlere dek ulaşmıştır. Önemli bir halk ozanı olan Köroğlu'nun da şiiirlerinden haklı olanın yanında olduğu ve yoksullar için mücadele ettiği anlaşılmaktadır: *Tokat ellerinden aldım bakır/ İncitmeyin fukarayı fakiri* (Öztelli, 1977).

Âşık Veysel türkülerinden *Sazıma* adlı türkü değerler odağında incelendiği zaman güven, bağlılık, vefa, samimiyet, birlik ve beraberlik gibi değerlerin önemine dikkat çekilir. Eğitim programlarında amaç, değerlerin etkinlikler yoluyla işlenmesinin yanı sıra “*Müzik yoluyla sevgi, paylaşım ve sorumluluk duygularını geliştirmektedir.*” (MEB, 2018b). Türk saz şairleri arasında yer alan Gevherî'nin vefa, samimiyet ve bağlılığın karşılıklı gönül birliği olduğunu ifade ettiğine ilişkin dizeleri dikkat çekicidir: *Beni kimse eğliyemez/ Benim gönlüm alan gelsin/ Tabipler bilmez ilacım/ Beni derde salan gelsin* (Elçin, 1984).

Değerler bağlamında incelenen *Çiğdem Der ki Ben Alayım* türküsünün bulgularına bakıldığı zaman farklılıkların zenginliği ve güzelliği gibi değerlere vurgu yapıldığı görülmüştür. Ulaşılan bulgular bize tekrar tüm insani değerlerin toplandığı önemli halk sanatçısı Yunus Emre'yi hatırlatmış ve literatüre bakıldığı zaman değerler bağlamında Yunus Emre'nin de eserlerinin incelendiği görülmüştür. Yunus Emre'nin Anadolu toprakları dışında da tanınması, kendi milletinin sınırlarını aştığını gösterir. Şüphesiz bu durum onun, evrensel değerler anlayışına sahip olmasından, hangi millettense olsun farklılıkların bir tarafa bırakılması gerektiğini düşünmesinden, ayırım gözetmeksizin saygı ve sevgi temelinde bir yaşamı benimsemesinden kaynaklanmaktadır. Keza bu anlayışı şiiirlerine de yansıtmıştır. “*Yetmiş iki millete birliğile bakmayan, Şer'ile evliyâsa hakikatde 'âsîdür.*” (Şanlı, 2009).

Değerler esasında incelenen *Beni Hor Görme* adlı türkünün bulgularına bakıldığı zaman eşitlik, adalet, saygı, sevgi, kardeşlik gibi değerlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Güzel Ahlâk, doğruluk kardeşlik, iyilik vb. tüm erdemlerin birleştiği bir sosyo-ekonomik düzen olan Ahilik sisteminde ahlâk kavramı her zaman ve her yerde en üst sınırdaki yer almalıdır. Böylelikle eşitlik, adalet, özgürlük gibi değerler güzel ahlâkın hâkim olmasıyla yaşayacak toplumsal birlik ve beraberlik sağlanacaktır (Soykut, 1978). Alanyazına bakıldığında değerlerin işlendiği çalışmalarda adalet değerine de değinildiği görülmüştür. Adalet değeri; güvenilir olma, samimiyet, nezaket, merhamet ve adalet gibi değerleri de beraberinde getirir. Güzel ahlâkın gereklerini yerine getiren kişi adaletlidir (Yücel, 2014).

Çalışmanın bulguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde Türk halk edebiyatının değerli ismi Âşık Veysel'in türkülerinde birçok değere değindiği görülmekle beraber türkülerinde benzer değerlerin tekrar ettiği de dikkat çekmektedir. Âşık Veysel'in kendi zorlu hayat şartları ona çok şey öğretmiş, hayatı farklı yorumlamış ve insana ve hayata dair yoğun duygu ve düşünceler beslediği görülmüştür. En yakın arkadaşı olan sazıyla bu duygularını söze dökmüş ve bu sözlerin ulusal değer olmanın ötesinde evrensel değerler olduğu araştırma bulgularıyla da ortaya koyulmuştur. Sevgi, vefa, dostluk, kardeşlik, adalet, eşitlik, emek, sabır, mücadele, birlik ve beraberlik değerleri Âşık Veysel'in türkülerinde en çok vurguladığı değerler arasında olmuştur. Şiirlerde doğruluk, dürüstlük, doğallık ön plana çıkartılmış, olması gerekenin bu olduğu ifade edilmiş, aksi durumlar ise yerilmiştir. Veysel'in sözlerindeki bir diğer dikkat çekici taraf, Türkçenin hem çok sade hem de çok anlamlı ve derin ifadelerinin kullanılmasıdır. Bu sözler ezgilenmiş, türkü olmuş dilden dile söylenerek yöreden yöreye ulaşmıştır.

ÖNERİLER

Âşık Veysel'in sazı eşliğinde türküleri yoluyla verdiği bilhassa insani değer mesajlarını anlayabilmek, öğrencilerimize öğretebilmek bizlerin millet olarak değerler eğitimi anlamında başarılı olmamızı sağlayacaktır. Değerler eğitiminin verilmesinde etkinlik uygulamaları amaca ulaşmada daha yararlı olacağı için Halk edebiyatından, türkülerden, müzikten de istifade etmek değerleri anlayıp içselleştirmede önemli bir yere sahiptir.

Araştırma kapsamında aşağıdaki önerilerin dikkate değer olduğu düşünülmektedir:

- Türkçe derslerinde konuşma ve dinleme becerisi geliştirme amacıyla Âşık Veysel'in şiirlerinin okutulması önem teşkil etmektedir. Şiirler yorumlanarak değer temaları belirlenebilir.
- Büyük ozanın sazıyla can verdiği bu türküler, projemizin uygulama safhasında olduğu gibi öğrenciler tarafından müzik derslerinde de seslendirilebilir. Âşık Veysel'i anma programları düzenlenerek Veysel'in hayatından kesitler sunulup türkülerdeki değerler vurgulanabilir.
- Müzik bir ifade biçimi olduğu için öğrencilere de Âşık Veysel aracılığıyla kendini ifade etme fırsatı verilebilir. Bu anlamda müzik yoluyla bireysel farklılıklara dikkat edilerek her öğrenciye fırsat tanınabilir. Müziğin öğreticiliği, birleştiriciliği, insani duyguları harekete geçirmesi gibi özelliklerinden yararlanarak değerler temalı eğitim programında belirtildiği gibi ders içi ve ders dışı etkinlikler yapılabilir.
- Teknolojinin imkânlarından yararlanarak Âşık Veysel belgeseli çekilebilir, özellikle değerleri vurgulayacak türküler öğrenciler tarafından enstrümanlar eşliğinde seslendirilebilir.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Akdoğu, O. (1996). *Türler ve biçimler*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Akpınar, B. (2010). *Eğitim programları ve öğretim*. Ankara: Data Yayınları.
- Alabay, E., Can, B. H., Kandemir, A. B. ve Güney, K. (2018). TÜBİTAK tarafından yayınlanan meraklı minik çocuk dergisinin değerler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 7-26.
- Alptekin, A. B. (2004). *Âşık Veysel -Türk'üz türkü çağırırız*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Ana Britannica Ansiklopedisi (1993). Âşık Veysel (1894-1973) 21. Cilt. Ankara: Hürriyet Yayınları.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal davranış eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

- Bakiler, Y. B. (1986). *Âşık Veysel, hayatı ve şiirleri*. İstanbul: Tercüman Yay.
- Balcı, F.A. ve Yanpar, Y. T. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler programında yer alan değerler ve değer eğitimi uygulamaları konusunda öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 195-213.
- Bauman, Z. (2005) *Bireyselleşmiş toplum*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Creswell, J. W. (2016a). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2016b). *Nitel araştırma yöntemleri: beş yaklaşıma göre nitel araştırma yöntemleri*. (Çev. ed. Bütün, M. ve Demir, S.B.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Dewey, J. (1990). *The school and society and the child and the curriculum*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Elçin, Ş. (1984). *Gevheri divanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Gedikli, N. (1999a). *Bilimselliğin merceğinde geleneksel musiklerimiz ve sorunları*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Kaya, D. (1988). *Âşık Veysel'in Şiirlerinde kafiye yapısı*. Âşık Veysel Selam Olsun Kucak Kucak. Haz. Kutlu Özen. Sivas, 94-99.
- Mcmillan, H. J. ve Schumacher, S. (2010). *Research in education*. Boston. USA: Pearson Education.
- MEB (2017), Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9,10,11,12. Sınıf) Öğretim Programı, <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=354>
- MEB (2018a). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. 02 09, 2019 tarihinde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB (2018b). 2018 ilkokul ve ortaokul müzik dersi öğretim programı 1-8. sınıflar. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2014). http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/35/27/719973/dosyalar/2015_02/02041116_19.millieitimuraskarlar.pdf
- Öztelli, C. (1977). *Köroğlu ve Dadaloğlu hayatı sanatı şiirleri*. Ankara: Varlık Yayınları.
- Soykut, R. (1978). *Esnaf kimdir?*. Ankara: Esnaf Araştırma-Eğitim Merkezi Yayınları.
- Şanlı, İ. (2009). Yunus Emre'nin İnsana, İnsanlığa Bakışı ve Günümüze Mesajları. *Turkish Studies*, 4(2), 955–961.
- Tatçı, M. (2016). *Yûnus Emre Divanı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- TRT Arşiv. (1969). Âşık Veysel [Video]. <https://www.youtube.com/watch?v=XWW0oEfKuzg>
- TRT Müzik Dairesi Başkanlığı Türk Halk Müziği Repertuarı arşivi.
- Tural, Sadık. (1992). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Ecdâd Yayınları.
- Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi (1983). Veysel [Âşık] (1894-1973) 10. Cilt. Ankara: Anadolu Yayıncılık.

Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%2013%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence>

Yağmur, S. (2008). *Yunus Emre Divanı*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yücel, D. M. (2014). Dürüstlük Nedir, <http://www.dmy.info/durustluk-nedir/>